

Gry użytkowe:

EyeWire¹³ - gra logiczna, służąca do budowania mapy ludzkiego mózgu. Gracze łączą gałęzie neuronów ze sobą w taki sposób, aby tworzyły drogę w poprzek sześcianu. Celem EyeWire jest stworzenie mapy całego mózgu. Grając w nią można pomóc naukowcom odkryć, w jaki sposób neurony łączą się i oddziałują na siebie.

EteRNA¹⁴ - jest dwuwymiarową grą logiczną, w której gracz za pomocą «węzłów, mostów, i przełączników» składa RNA w molekuly. Co tydzień badacze wybierają najlepszą i najciekawszą z nich, aby potem zbudować ją w laboratorium RNA. Sposób w jaki gracze rozwiązują te puzzle ma swoje odwzorowanie w tym, w jaki sposób buduje te konstrukcje natura. Ich proces twórczy może doprowadzić do faktycznych odkryć i lekarstw.

Foldit¹⁵ - gra podobna do Tetrisa, której głównym celem badawczym jest poszukiwanie struktur przestrzennych białek, które zajmują jak najmniej miejsca. Najlepsze wyniki są analizowane przez zespoły badawcze i często służą jako modele pozwalające tworzyć nowe lekarstwa, terapie lub tworzyć zupełnie nowe biotechnologie. Obecnie Foldit wydatkował na badania nad rakiem i Alzheimerem.

Korzyści płynące z obywatelskiego zaangażowania w proces naukowy

Korzyści z uczestnictwa w projektach nauki obywatelskiej odnoszą zarówno naukowcy zawodowi, jak i obywatele. To zdecydowanie duża oszczędność środków pieniężnych i czasu, oraz możliwość zaproponowania zupełnie innego, świeżego spojrzenia, nieskrępowanego ustalonymi zasadami istniejącymi w danych dyscyplinach. Wiedza, jaką przy okazji zdobywają wolontariusze, przyczynia się nie tylko do podnoszenia poziomu ich kompetencji. Społeczny transfer wiedzy skutkuje lepszym zrozumieniem zagadnienia i zwiększeniem zainteresowania społeczności lokalnych efektywnym gospodarowaniem zasobami środowiska.

Z punktu widzenia edukacji, nauka obywatelska to nowoczesna, interaktywna forma kształcenia, metoda na bierne nauczanie podczas tradycyjnych lekcji szkolnych. Projekty tego typu, realizowane w sieci Internetowej, w szkołach, muzeach, bibliotekach to szansa na rozwijanie wyobraźni i kreatywności uczniów, które z czasem mogą przekształcić się we własne poszukiwania i eksperymentowanie.

Uczestnictwo w projektach nauki obywatelskiej jest możliwe m.in. na platformach:

— www.zooniverse.org
— www.anecdota.org
— www.scistarter.org
— www.spacehack.org

Więcej informacji o nauce obywatelskiej:

Nauka obywatelska, PAN: <http://www.iopan.gda.pl/projects/NaukaObywatelska/>

Stowarzyszenie Nauki Obywatelskiej (European Citizens Science Association): <https://ecsa.citizen-science.net/>

White Paper on Citizen Science: <file:///C:/Users/czajn/AppData/Local/Temp/WhitePaperonCitizenScienceinEurope.pdf>

Otwarte Czasopismo zajmujące się wyłącznie nauką obywatelską: *Citizen Science. Theory and Practice* <https://theoryandpractice.citizenscienceassociation.org/>

13 Zob. www.eyewire.org

14 Zob. <https://eternagame.org/>

15 Zob. <https://fold.it/portal/>

ŁATWIEJSZY DOSTĘP DO ELEKTRONICZNYCH ZASOBÓW NAUKOWYCH PODCZAS PANDEMII

Beata Mirkiewicz

Biblioteka Uniwersytetu Zielonogórskiego

Czas zamknięcia bibliotek akademickich dla czytelników jest szczególnym momentem do przypominania i wskazywania zasobów elektronicznych, jakimi dysponują biblioteki naukowe. Są one znane i wykorzystywane w pracy jako podstawowe źródło wiedzy przez wielu pracowników i studentów uniwersytetu, niektórzy - być może - odkryją je dopiero podczas lockdownu. Biblioteki uniwersyteckie od dawna działają w formie hybrydowej, łącząc wypożyczanie zbiorów tradycyjnych, drukowanych z organizowaniem dostępu do zasobów online. Podczas epidemii zasoby elektroniczne zyskują nowe, trudne do przecenienia znaczenie, dają bowiem możliwość nieprzerwanego korzystania z literatury naukowej.

Biblioteka Uniwersytetu Zielonogórskiego na co dzień oferuje dostęp do ponad 60 baz danych. Są to zasoby wysokiej jakości, zawierające materiały z zakresu wszystkich dyscyplin nauki. Obok artykułów naukowych, monografii, materiałów konferencyjnych wiele platform udostępnia także różnego rodzaju raporty, przeglądy, zestawienia, diagramy, wykresy, rysunki, mapy, fotografie, a także pliki audio i wideo. Wśród dostępnych baz znajdują się także najważniejsze bazy cytowań - SCOPUS i Web of Science - pozwalające na monitorowanie jakości badań naukowych. Ze wszystkich baz korzystać można z komputerów znajdujących się w bibliotece oraz na terenie całego UZ. Od wielu lat istnieje także możliwość korzystania z zasobów online spoza kampusów. Odbyna się to za pomocą usługi W3Cache/proxy. Stosowne instrukcje logowania opracowało Centrum Komputerowe UZ; warunkiem skorzystania z takiego dostępu jest posiadanie skrzynki mailowej na serwerze uniwersyteckim.

W czasie pandemii wszystkie biblioteki akademickie intensywnie pracowały, i pracują, nad przybliżeniem swoim użytkownikom zasobów elektronicznych. Ważnym problemem stało się tu umożliwienie korzystania z materiałów online wszystkim osobom, które z różnych względów nie logują się do zasobów poprzez mechanizmy typu vpn, proxy, han, logowanie federacyjne. Już 7 kwietnia przewodniczący Rady Wykonawczej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich, Marek M. Górski, zaapelował w imieniu środowiska naukowego o podjęcie działań mających na celu rozszerzenie dostępu do źródeł elektronicznych i tym samym umożliwienie jak najszerszemu gronu studentów i pracowników naukowo-dydaktycznych

zdalnego dostępu do podręczników na czas ograniczenia możliwości korzystania ze zbiorów tradycyjnych i zamknięcia bibliotek. Apel skierowany został przede wszystkim do MNiSW oraz Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego UW, które koordynuje działania Wirtualnej Biblioteki Nauki udostępniającej polskim uczelniom zasoby elektroniczne na podstawie umów licencyjnych.

ICM bardzo szybko zwrócił się do poszczególnych wydawców o wprowadzenie ułatwień w dostępie do zasobów w oparciu o indywidualne konta dla pracowników i studentów znajdujących się poza siecią akademicką jako alternatywę dla logowania funkcjonującego do tej pory (w dalszym ciągu jest ono oczywiście możliwe). Spotkało się to z bardzo pozytywnym odzewem dostawców treści elektronicznych i dzięki temu dostęp do zasobów elektronicznych jest teraz dużo łatwiejszy.

Jak uzyskać łatwiejszy dostęp do zasobów największych wydawców? (na podstawie informacji WBN)

Elsevier (ScienceDirect, Scopus i SciVal): użytkownik powinien założyć indywidualne konto poprzez opcję „Register” na serwerze sciencedirect.com lub scopus.com (konto jest wspólne dla wszystkich produktów Elsevier), a następnie aktywować zdalny dostęp do zasobów. Powyższe operacje można wykonać poza siecią akademicką, ale aktywacja wymaga wykorzystania adresu email należącego do domeny adresowej instytucji.

SpringerLink: użytkownik powinien założyć indywidualne konto przez opcję „Sign up”. Dostęp zdalny będzie automatycznie aktywowany w momencie założenia konta, pod warunkiem, że konto jest zakładane w trakcie połączenia z siecią akademicką z numeru IP zarejestrowanego do licencji przez instytucję.

Web of Science: użytkownik powinien założyć indywidualne konto przez wybór opcji „Register” pod opcją „Sign in”, co jest możliwe tylko w czasie połączenia z siecią akademicką z numeru IP zarejestrowanego do licencji przez instytucję i zapewnia automatyczną aktywację zdalnego dostępu na 180 dni.

Wiley: użytkownik powinien założyć indywidualne konto

przez opcję „Sign up”. Jeśli operacja ta jest wykonywana z sieci akademickiej z numeru IP zarejestrowanego do licencji przez instytucję, to dostęp zdalny będzie automatycznie aktywowany. W przeciwnym razie należy przynajmniej raz zalogować się na konto z sieci swojej instytucji, co wystarczy dla aktywacji zdalnego dostępu na 60 dni.

Informacje o ułatwieniach w dostępie do zasobów innych dostawców treści elektronicznych znajdują się na stronie internetowej Wirtualnej Biblioteki Nauki: <https://wbn.icm.edu.pl/konta-osobiste-uzytkownikow/>

W czasie kryzysu spowodowanego przez COVID-19 biblioteki uzyskały także czasowe i promocyjne dostępy do zasobów spoza stałej oferty. Wielu prestiżowych wydawców utworzyło specjalne platformy materiałów naukowych związanych z koronawirusem, przygotowano bezpłatne narzędzia i materiały pomagające w zdalnym nauczaniu i uczeniu się, udostępniło także bezpłatnie wiele komercyjnych zasobów wysokiej jakości. BUZ informuje na swojej stronie internetowej o wszystkich takich inicjatywach i dostępnych zasobach. Wciąż korzystać można z zasobów Oxford University Press, Cambridge University Press, De Gruyter, Bloomsbury, Wolters Kluwer i wielu innych wysokiej jakości zasobów, niedostępnych w stałej ofercie biblioteki.